

AŞKÎ'NİN MANZUMELERİ*

Azmi BİLGİN**

ÖZET

Çoğu kasideden oluşan 16 manzumesini yayınladığımız şair Aşkî'nin hayatı hakkında fazla bilgi bulunmamaktadır. Osmanlı dönemi kaynaklarında, Aşkî'nin yalnızca divanından söz edilmektedir. Onun divanından başka Nizâmî'nin aynı adlı eserinin çevirisi olan Hefti Peyker adlı bir mesnevîsinin daha olduğu ise son dönemde anlaşılmıştır. II. Murad ve Fatih dönemlerinde yaşadığı bilinen Aşkî'nin divanında bugüne kadar yalnızca gazellerinin bulunduğu ileri sürülmekte, makalemizin konusu olan bu manzumeler bilinmemekteydi. Tezkirelerin çoğunda, Aşkî'nin şiirinde yeni bir tasarruf ve icadın bulunmadığı, ancak onun, döneminde rağbet edilen bir şair olduğu belirtilmiştir. Yayımladığımız bu şiirlerde Fatih adaleti, cömertliği, cesareti, güzel ahlâkı gibi bir çok bakımdan övülmekte, bunlar yapılırken o, Acem hükümdar ve kahramanlarıyla karşılaştırılmaktadır. Bu manzumeler Fars kültürünün, XV. yüzyılda Klâsik Türk şiiri üzerindeki kuvvetli etkisini göstermesi bakımından da önem taşımaktadır.

Anahtar kelimeler:

Aşkî, Manzume, Kaside, Fatih, Şair.

XV. yüzyıl Klâsik Türk edebiyatı şairlerinden olan Aşkî'nin¹ doğum ve ölüm tarihleri bilinmemekte, tezkirelerle tarihî kaynaklarda hayatı hakkında fazla bilgi bulunmamaktadır. XV. yüzyılın ilk çeyreğinde doğduğu tahmin edilen şair, II. Murad ve Fatih dönemlerinde yaşamıştır. *Divan*'ında her iki padişah için yazdığı şiirleri bulunmaktadır. Kasidelerini ise yalnızca Fatih için yazdığı anlaşılmaktadır. Aşkî mahlâsını taşıyan divan şairlerinin en eskisi olduğu için "Aşkî-i Kadîm" diye tanınmıştır.

---

* Özel kütüphanesindeki yazmayı istifademe sunan sayın Prof. Dr. İsmail E. Erünsal'a teşekkür ederim.

** Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü / azmibilgin@mynet.com

¹ Son dönem edebiyat tarihlerinde "Aşkî" olarak yer alan şairin mahlâsı yayına hazırladığımız manzumelerde İşkî biçiminde harekelendiği için şiirlerde imlâya uyularak şairin mahlâsı "İşkî" olarak alınmıştır.

Bilindiği gibi Fatih yerli ve yabancı ayırımı yapmadan bir çok şaire maaş bağlamıştır.² Fatih'in tahsisat verdiği 30 kadar şairden birisi de Aşkîdir.

Anadolu sahasında ilk tezkire yazarı Sehî Bey onunla ilgili şu bilgileri verir: "Sultan Muhammed şâirlerindendir. Ol zamânda ziyade râğbeti var idi. Her gâh pâdişâhun mülâzemeti ile müşerref olup, musâhib düşmüş, fâzıl, kavâid-i eş'ârı güzel zabt itmiş, tarz-ı gazeli hûb ve üslûb-ı nazmı mahbûb bilürdü."³ Sehî Bey'e göre Aşkî, Fatih'in saray şairlerindedir, şiirin kurallarını güzelce öğrenmiş (zabt), gazelde başarılı olmuştur. Döneminde beğenilen ve ilgi gören bir şairdir.

Aşkî'nin, Fatih'in çok yakınında bir sanatçı olduğu anlaşılmaktadır. Ancak onun bu yakınlığı yalnızca şairliği ile kazanıp kazanmadığı çok açık değildir. Günde 100 akçe gibi bir ücret alması onun şairliğinden başka yeteneklerinin de olduğunu düşündürmektedir. Ayrıca Sehî Bey, kâtiplik mesleğiyle uğraştığı için Kâtibî mahlâsını alan bir başka divan şairi hakkında bilgi verirken "Molla Aşkî şakirdidir"⁴ diyerek onun Aşkî'den kitabet (yazı) dersi aldığını bildirmiştir. Bu bilgiden Aşkî'nin aynı zamanda kâtiplik yaptığı anlaşılmaktadır.

XVI. yüzyıl tezkirecilerinden Latifi ve daha sonra gelen tezkire yazarlarının hepsi Aşkî'nin iyi bir şair olmadığı konusunda sanki fikir birliği etmiş gibidir:

"Sultan Muhammed mâdihlerinden ve ol devrün meşhûr şâirlerindendir. Gerçi eş'ârı nazm-ı sâde ve kelâm-ı mevzûn makûlesidür. Tasarruf u îcâdda çendân kudreti ve şi'rinün aslâ halâveti yokdur. Ammâ yine bu hâl ile ol zamânda tâli' müsâadesiyle hayli rûtbe-i refî'ası ve padişâhdan yevmî yüz akçe ulûfesi var imiş."⁵

"Merhûm Sultan Muhammed Han şu'arâsındandır. Bu rûzgârda eş'ârınınun i'tibâr u iştihârı olmayup ve ol dimen ü atlâlun kat'â rûsûm ve âsârı kalmamışdur.... Şi'rinde melâhat ve kendüde îcad-ı tasarrufa kudret yoğiken yine zamânında hayli ri'âyet olunup yevmî yüz akçe vazîfesi varmış."⁶

² Joseph von Hammer, *Devlet-i Osmaniyye Târîhi*, trc. Mehmed Atâ, İstanbul 1329, III, 237.

³ Sehî Beg, *Heşt Bihişt*, haz. Günay Kut, Harvard 1978, s. 198.

⁴ *a. e.*, s. 254.

⁵ Latifi, *Tezkiretü's-şu'arâ ve tebsiratü'n-nuzamâ*, haz. Rıdvan Canım, Ankara 2000, s. 393.

⁶ Kınalızade Hasan Çelebi, *Tezkiretü's-şuarâ*, nşr. İbrahim Kutluk, Ankara 1981, II, 635.

“Sultan Muhammed mâdihlerindendir. Şi‘rile şi‘ârı ve şöret-i eş‘ârı yokdur. İrâda vü istişhâda kâbil bir beyti dahi yokdur. Ammâ aceb bu ki yevmî yüz akçe şâ‘ir ulûfesine mutasarrıf imiş. Sehî Beg ve Molla Latifi'ye iktidâen îrâd olundu.”⁷

Bu üç tezkire yazarının söylediğine göre Aşkî'nin, şiirleri sade ve vezne uydurulmuş sözler kabilindedir, kendisinin şiirde yeni bir tasarruf ve icadı yoktur, şiirlerinde bir tat bulunmamaktadır. Ancak o her şeye rağmen döneminde rağbet görerek saraydan günde yüz akçe almaktadır.

Fatih'in Aşkî'ye gösterdiği bu ilgi bazı şairler tarafından kıskanılmış hatta dönemindeki şairlerden Fenâyî bunu:

Aşkî yüz yir Sa'dî otuz bu Fenâyî'nün dahi
Haftada yidi günü var tonluğ u tûmârda

diye ifade ederken, bir başka beyitte de kötü şairlerin talihlerinin iyi olduğuna Aşkî'yi örnek göstermiştir:

Aşkiyâ tâli'üne aşk olsun
Gerçi nazmun kötü sitâren eyi⁸

Aşkî'den söz eden bir başka tezkire ise Müminzâde Ahmed Hasib Efendi'nin (ö. 1166/1753) *Silkü'l-leâl-i Âl-i Osmân*'ıdır. Burada şöhretinin kişiliğini geçtiği, edasının tatsız tuzsuz olduğu, şiir kabiliyetinin olmadığı söylenir, yukarıda sözü edilen şairlerin kıskançlıktan dolayı yazılan beyitleri verilir ve bunları söyleyenlerin de iyi bir şair olmadığı belirtilerek bu beyitleri yazan şairler de eleştirilir.⁹

Edebiyat tarihlerinde, nazire mecmualarında ve tezkirelerde Aşkî'nin Türkçe şiirlerinden söz edilerek onlardan örnekler verilmiş, ancak eserlerinden söz edilmemiştir. Aşkî'nin şiirlerinden başka *Heft Peyker* adlı bir mesnevîsinin daha olduğu ise son dönemde anlaşılmıştır. Eser Genceli Nizâmî'nin (ö.608/1211?) aynı adlı eserinin bir çevirisidir. Aşkî, bu çeviriyi padişahın isteğiyle 861 (1456-57) yılında Farsça'dan yapmıştır.¹⁰ Aşkî'nin bu mesnevîsini tanıtan G. Kut, Aşkî'nin nazminin tatsız tuzsuz olmadığını, vezne dikkat edildiğini, kelime oyunları ve cinaslara yer verilerek kuru bir çeviri olmaktan kurtarılmış olduğunu söyler.¹¹

⁷ Âşık Çelebi, *Meşâir üş-şuarâ or Tezkere of Âşık Çelebi*, nşr. G. M. Meredith-Owens, London 1971, yr. 176^a.

⁸ Latifi, s. 393; Kınalızade Hasan Çelebi, II, 635.

⁹ Müminzâde Hasib, *Silkü'l-leâl-i Âl-i Osmân*, haz. Menderes Coşkun, Ankara 2002, s. 118.

¹⁰ Günay Kut (Alpay), “Aşki ve Heft Peyker Çevirisi”, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten* 1972, Ankara 1973, s. 132.

¹¹ *a.g.e.*, s. 133.

Bugüne kadar Aşkî'nin *Divan*'ının yalnızca gazellerden meydana geldiği bilinmekteydi.¹² Biz bu çalışmamızda *Divan*'ında bulunmayan, çoğunluğu kasidelerden oluşan 16 manzumesini daha yayınlayarak onunla ilgili bir yanlış düzeltmiş, *Divan*'ında yer alması gereken bu şiirleri ilim dünyasına tanıtmış olacağız. Böylece Aşkî'nin, edebî kişiliği ve şairliği daha iyi anlaşılacak olmaktadır.

Aşkî'nin 124 tane Türkçe gazelinden başka, *Divan*'ında bulunmayıp da Ömer b. Mezid'in *Mecmûatü'n-nezâir*'inde yer alan 10 gazeli ve çeşitli tezkirelerde bazı örnek beyitleri de bulunmaktadır. Aşkî'nin gazellerinde mecazî aşk, güzellik, sevgili ve sevgiliye ait özelliklerin ağırlıklı olarak işlendiği görülmektedir.¹³

Yayına hazırladığımız yazma ciltsiz, forma halinde olup 15 yapaktır; sayfa numaraları yoktur. 260x180 (210x120) mm. ebadındadır. Harekeli nesih hatla yazılmıştır. Çift sütunlu, manzum, 17 satırlı, serlevhasızdır. Kâğıdı aharlı, nohudî renkte, filigransız, ilk ve son sayfaları fersude, bazı sayfaları tamir görmüştür, cetvelsizdir. Ketebe kaydı bulunmamaktadır. Mülkiyet kaydıyla ilgili bilgiler bulunsa da kapak çok yıprandığı için okunamaktadır. Yazma tahminen XVI. yüzyıla aittir.

Yazmanın kapağında “Kitâbu Tevârîh-i Selâtîn-i Âl-i Osmân aleyhimür-rahmeti ve'r-ıdvân” şeklinde bir ibare bulunmakta, yazma ise Aşkî'nin manzumelerini içermektedir. Metinde yeri geldikçe belirteceğimiz gibi bazı yapraklar eksiktir. En son yaprağın da eksik olduğu anlaşılmaktadır. Adı geçen ibarenin niçin yazıldığını tam olarak anlamak mümkün değildir. Manzumeler yanlışlıkla Osmanlı tarihiyle ilgili bir metin mi sanıldı ya da Osmanlı tarihiyle ilgili bir başka eser daha vardı da kaybolan yapraklarla birlikte o da mı kayıplara karıştı bilemiyoruz.

Metnin okunuşunda Eski Anadolu Türkçesinin dil özelliklerine ve harekeye bağlı kaldık. Harekeye uymadığımız yerlerde ise dipnotta yazmadaki imlâyı belirttik. Bunları şu şekilde maddelendirebiliriz: 1. Bazı kelimeleri yaygın okunuşlarıyla değil, “zemistân” yerine “zimiztân”, “zerfeşân” yerine “zer-fişân”, “zebân” yerine “zübân”, “gülüstân” yerine “gülüstân”, “pinhân” yerine “penhân”, “minber” yerine “menber”, “şermsâr” yerine “şermesâr”, “gevher” yerine “güher”, “şenâ-ğân” yerine “şenâ-ğön”

¹² Bk. Sadettin Nüzhet Ergun, *Türk Şairleri*, İstanbul 1945, II, 512; Vasfi Mahir Kocatürk, *Türk Edebiyatı Tarihi*, Ankara 1970, s. 225; Nurcan Boşdurmaz, *Aşki Divanı İnceleme-Metin*, Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2000, s. 6.

¹³ Bk. Nurcan Boşdurmaz, *Aşki Divanı İnceleme-Metin*, Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2000.

biçiminde okuduk. 2. Tek örneği bulunan “cehet”, “sifid”, “cûvâr” ve “mevsüm” gibi kelimelerde de yine harekeye bağlı kaldık. 3. Metinde “kalıban”, “sözünde”, “oduna=ateşine” biçiminde harekelenen bazı kelimeleri dönemin dil özelliklerini göz önünde bulundurarak “kaluban”, “sözünde”, “odna” biçiminde okuduk. 4. “Beni/bini”, “senüñ/sinüñ”, “çik-/çek-”, “gırçek/gerçek”, “lâ-cirem/ lâ-cerem” vb. kelimelerde olduğu gibi, iki farklı biçimde harekelenen kelimeleri yaygın kullanışlarıyla okuduk, farklı harekeyi dipnotta belirttik.

Aşkî'nin bu manzumeleri tevhid ile başlamaktadır. Daha sonra dokuzar beyitlik bendlerden oluşan terkiib-bend biçiminde bir na't bulunmaktadıdır. Diğer şiiirlerin hepsinde Fatih'in övgüsüne yer verilmektedir. Bunlardan 7. manzume ise muhammes-i müzdevic biçiminde yazılmıştır. Birkaç kasidede bahar tasvirine ağırlık verilmiş olsa da Fatih'in bu şiiirlerde de övgü ile anıldığı görülmektedir. Eksik şiiirlerde tabî ki bu durum tespit edilememiştir.

Kasidelerde Fatih'in genel olarak şu yönlerden övüldüğü görülür: Temiz itikatlı, adalet ve ihsan sahibi, cömert, cesaretli, güçlü, taca ve tahta en lâyıık, gazilerin şahı, Anadolu halkı gibi Frenklerin ve Üngürüs halkının ondan korktuğu, döneminde zulmün ortadan kalktığı bir hükümdar olması; onunla güçsüzlerin güç bulması, insanların emn ü eman içerisinde yaşaması, fetih ve zaferin onun sancağıyla beraber olması; Hz. Ali gibi ilim sahibi ve güzel ahlâkı kendisinde toplaması...

Bu şiiirlerde Fatih övülürken, Firdevsî'nin *Şehnâme*'sinde geçen hükümdar ve kahramanlarla karşılaştırılır. Fatih'in bunlardan her bakımdan daha üstün olduğu vurgulanır, öyle ki bazan hükümdarın yanında onların kapıcı, bekçi, esir, kul, köle bile olamayacağı ifade edilmiştir. Bunların başlıcaları ise şunlardır: Keykubad, Cemşîd, Minûçîhr, Peşeng, Huşeng, Tahmurs, Ferîdun, Rüstem/Tehemten, Nerîmân, Dârâ/Dârâb, Behmen, Nûşîrevân, Hüsrev/Perviz, İskender. Bunların dışında Hz. Süleyman, Hz. Ya'kub ve Hz. Yusuf gibi birkaç peygamber, Hz. Ebûbekir, Hz. Ömer ve Hz. Ali gibi halifeler kasidelerde adı geçen din büyükleridir. Kasidelerde adı geçen Selmân, Hassân ve Sahbân ise ünlü şiiirlerdir.

Aşkî'nin kasidelerinde Acem hükümdar ve kahramanlarının bu kadar yoğun bir şekilde kullanılması, tüm örneklemlerin onlarla yapılması, Fars kültürünün, XV. yüzyılda Klâsik Türk şiiiri üzerindeki kuvvetli etkisini göstermesi bakımından da önem taşımaktadır. Aşkî'nin gazelerinde sade ve hoş edalı beyitlere sıklıkla rastlansa da yayına hazırladığımız bu manzumelerinde İran şiiirinden gelme estetik unsurlar ağırlıktadır.

Dīvān-ı ‘Aşkî Der-Medh-i Sultān Muḥammed Ḥān

Bi'smi'llāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm ve şallā'llāhu ‘alā seyyidinā Muḥammedin ve ālihī

1

- Mef‘ülü Fā‘ilätti Mefā‘lü Fā‘ilün
- 1^b Olsun hemīşe cān u gönülden hezār bār
 Ḥamdıla şükr aña ki oldur Ḥuḍā-yı bār
 Naḡş-ı ciḥānı diledi çün kim ‘ayān kıla
 Pırūze levḥa şemse-i şems eyledi nigār
3. Durğurdı bī-sütün toḡuz eflāk eyledi
 Şun‘ıyıla meh-i nevi bedr-i deh ü çehār
 Gītī hırāsetiyiçün eyler ḥimāyeti
 Ḥürşīd ü māhı eşhebile edheme süvār
 Kahrıla luḡfinuñ eşerinden ḥaber virür
 Gidüp gelür niteki zimistān u nev-bahār
6. Yaratdı cānı ‘aql virüp oldı reh-nümün
 Rūḥ-ı ḥıred-pezīrile tevḥīdin itdi yār
 Düzetdi nūş naḡleden ü naḡlden ruḡab
 Ḥārā dilinden itdi bedīd āb-ı ḥōş-güivār
 Şāḡ-ı ḥarīfi eyledi in‘āmı zer-fişān
 Bād-ı bahārı eyledi iḥsānı müşgbār
9. Saḡḡā-yı ebre gösterüben¹⁴ yemden ābhūr
 Mismār-ı küḥıla yiri eyledi üstivār
 Razzāḡdur ki rızḡımı andan umar ḡamu
 Leyl ü nehār ins ü perī murḡ u mūr u mār
 Çünkim nesīm-i luḡfını esdürdi ‘āleme
 Ḥārā bitürdi lāle vü güller getürdi ḡār
12. Āzād oldı ḡamdān irürdi semāya ser
 Kim servi gibi ḡıldusa ḡulluḡın iḡtiyār
 Kim ditremese bīd gibi bīmīle olur
 Pür-bād u bī-kerem eli çün pençe-i çenār
 Yoḡdur bidāyeti vü bilinmez nihāyeti
 Oldı ne varsa kāfıla nūnından āşkār
- 2^a 15. Gör kilik-i ḡudretin ki iki ḡarf-i emrile
 Biñ dürlü şūret eyledi bir laḡzada nigār

¹⁴ Yazmada *gösteriben* biçiminde yazılmıştır.

- Naḥlūñ dem ü düminde ḳodı ḳudreti anuñ
Nūşı ḥayāt-baḥş-ı revān nīşı zehr-dār
İnsāna virdi ḥamdıla şükrini itmege
Destile pāy daḥı zübān-ı sūḥan-güzār
18. Ḳādirdür iḥtiyārıyladur ne işlese
Dilerse varı yoğ ider isterse yoğı var
Vādī içinde ḥayrete düşmişiken Kelīm
Gösterdi luḫfi sebz-i şecerden gicede nār
Bilmekde zātını niçe kim fikr kılasın
‘Āciz ḳalır ḥıred dili ol fikr ider figār
21. Her kııl teninde ādeminiñ ger zübān ola
Biñde birini eyleyimez luḫfınuñ şümār
Ḥürşidile mehi ‘ases ü şaḥne eyledi
Olmağıçün nizām-ı cihān leylile nehār
Ferzendise vücūdına ābā-i tis‘adan
Şun‘ıla ümmehātını gör eyledi çehār
24. Şāḥib-ğaraż degül ‘araż u cevher olmadı
Yoḳdur şerik ü mişl aña oldur Ḥuḍā-yı bār
Açsa der-i murād u teḥakküm irādeti
Cemşid-i Bīveresbe¹⁵ olur memleket-sipār
Bir kehf itine vire libāsını Bel‘amuñ
Çün bī-niyāzlığı uzada dest-i iḥtiyār
27. Olmaz süvār kimi ki kıldı piyāde ol
Ḳalmaz piyāde kimi ki ol eyledi süvār
Bunca yigāneliğıla olmuş-durur ḥıred
İtmekde zātu baḥşını mülzem hezār bār
Ḳahrı ‘adūsı gözlerine ābı ḥün ider
Luḫfi virür muḥibbine deryāda reh-güzār
30. Luḫfi nesīmi ger irişip kılmasa meded
Ḳuru ağac virür midı sīb ü biḥ ü enār
Ol ‘izzet issidür ki Firīdün u Keyḳubād
Ṭopraq gibi yatur işiginde zelil ü ḥıvār
- 2^b Taḳşürümi bilüp dün ü gün ‘acızla direm
İy Ḳādir ü Kerīm ü Raḥīm Āferīdkār
33. Rūz-ı su’āl ‘İşḳīyi luḫf eyle raḥm kııl
Urup günāhını yüzüne itme şermesār
‘Afvuñ şefi‘ ola günāhuma umaram
Maḥrüm olmaya saña olan ümīdvār

¹⁵ Yazmada *Peyveresbe* biçiminde yazılmıştır.

2.

Mef'ülü Fā'ilätü Mef'īlü Fā'ilün

I

- Yā eşrefe'l-ḥalāyıkı yā efzale'r-rusül
Yā mecma'a'l-fezāyılı yā hādiye's-sübül
Ol şāhsın ki nūr-ı cemāluñçün urdı berķ
Nār-ı Ebī Leheb söyünüp oldı kamu kül
3. Gerçek ḥabībi olduĝuña Kirdigārıñuñ
Şāhid-durur cihānda ne kim varsa cüz' ü kül
Her kim saña inanmadı dutmadı şer'ıñı
Kaldı tamuda rû-siyeh ü gerdeninde ğul
Terkīb-i Ādem olalı bir ata bir ana
Beslemedi toĝurmadı senüñ¹⁶ gibi oĝul
6. Çün hıdmetinde Ḥālīkuñuñ eyledüñ 'araķ
Düşdükte kaçresi yire açıldı sürḥ gül
Sultāndur iki 'āleme ol nīk-baḥt kim
Cān u göñülden itdi özini kapuña kul
Oldı ne yire vardısa merdūd u rû-siyāh
Şol kimseler ki hıdmetüñüñ lāyıkı degül
9. Olsun hezār cān-ı muṭahhar saña fidī
İy eşref-i ḥalāyık u iy efzal-i rusül
Sensin murād ḥalk-ı cihāndan Ḥudā ḥaķı
Gerçek-durur sözüñ kamu sen Muştafā ḥaķı

II

- İy k'oldı şer' taḥtuñ u **levlak** efserüñ
Nüh çenber-i sipihr-i berīn ḥalka-i derüñ
Biñ yıl içinde Nüh-ı Nebī düşde görmedi
Ol devleti ki bir gicededür müyesserüñ
- 3^a 3 Ādem henüz daḥı yumamışdı gilden el
Olmışdı senüñ iki 'ālem musahḥaruñ
Ol ümmīsin ki oldı Ḥudādan kamu 'ulüm
Bī-zaḥmet-i ta'allüm ü tekrār ezberüñ
Ol şāhsın ki oldı ezelden ebed senüñ
Nuşret livāñ u fetḥ u zafer ḥayl ü leşkerüñ
- 6 **Ve'l-leyl** ü **Ve'z-zuḥānuñ** ider āyetin beyān
Rûy-ı münevverüñile zülf-i mu'anberüñ
Bunca nebiyy-i mürsel egerçi yaratdı Ḥaķ
Fazl u kemālıla biri degül ber-ā-berüñ

¹⁶ Yazmada **sinüñ** biçiminde yazılmıştır.

Reyhān-ı tāze bitdi açıldı gül ü semen
Düşdügi demde müy u ruhuñdan yire derüñ

- 9 İnkār iderse n'ola münāfık olup-durur
Gerçek¹⁷ Resūluduğuña haşbā sūhan-verüñ¹⁸
Hağdur ne kim didüñise sözüñde yok hilāf
Cāndan ider şahādeti her ehl-i i'tirāf

III

İy menba^c-ı 'avātıf u v'iy ma^cden-i kerem
İy kıble-gāh-ı Yeşrüb ü v'iy Ka^cbe-i Harem

- Her kim idindi gūşe-i hıfzuñda cāyını
Maḥfūz oldu görmedi 'ālemde hıç elem
3 Kaçan kıla zübān-ı kalem valf-ı hülkuñı
Çün valfuñı 'azīm kıılır **nūn ve'l-kalem**
Perverdigār nāmıla mektūbidi aduñ
Kāfila nūna daḥı kalem çekmedin raqam
Endüh-ı bış ü devlet-i kem oldu virdi cān
Şol nā-sezā ki söyledi senüñle¹⁹ bış ü kem
6 Dest-i şefā'atuñ bir işāret çün eyledi
Kıldı hezār müflisi tāt-ı muhteşem
Her kim ki da'vetüñi işidüp na'am didi
Hağdan hezār dürlü irişdi aña ni'am
Oldı cihānda rāyet-i İslām mürtefi^c
Fethüñ ideli leşker-i küffāra kesr zam
3^b Tiryāk-i luḥfuñıla pür olmışiken cihān
Hergiz ola mı kim tapuña kār kıla sem
10 İy pür kerem ki var-durur çok kerāmetüñ
Yuyar hezār vizri senüñ bir şefā'atüñ

IV

Nūr u duḥān nice diyeyin didi çün Huḍā
Kur'ānda rüy u müyuña **Ve'l-leyl ü Ve'z-zuḥā**

- Yāduñ belāda beste olanlaradur necāt
Nāmuñ 'anāda ḥaste kalanlaradur şifā
3 Valfuñ-durur kaseimde **elif lām u mīm ü şād**
Na'tüñ-durur kelāmda **Yāsīn ü Tā vü hā**
Her kim muḥibbüñ oldu palāsi-durur ḥarīr
Her kim ḥasūduñ oldu belāsi-durur belā

¹⁷ Yazmada girçek biçiminde yazılmıştır.

¹⁸ Yazmada seḥun-verüñ biçiminde yazılmıştır.

¹⁹ Yazmada sinüñ biçiminde yazılmıştır.

- Mağşūd-ı kâf u nünsın u mağşūs-ı **hâ** vü **mîm**
Sırdâr-ı râz-ı Hâksın ü serdâr-ı enbiyâ
- 6 Eymende oldı me'men [ü] mağşūd Müsiye
Yüzüñ zıyâsı qarañu gicede reh-nümâ
Âdem henüz kâr-ı gil iderdı hazretüñ
Olmışıdı serâ-yı nübüvvetde ketğudâ
Sultâniken dü 'âleme tapuñ 'aceb-durur
Geydüñ 'abâ vü nân-ı cevi eyledüñ ğidâ
Luţf-ı Huđây cümle kemâlât-ı 'âlemi
Cem' itdi bir yire didi nāmına Muştafâ
- 10 Toldı muħabbetüñle içümüzle taşımız
Olsun fidâ yoluña dil ü cân u başumuz

V

- Zātuñdur âferînişine 'âlemüñ sebep
Hem server-i 'Acemsin ü hem seyyid-i 'Arab
Çün irdi 'arş farkına na'îni pâyıñuñ
Buldı 'uluvv-i qadr ü şeref eyledi tarab
- 3 Gerçek habîbi olduğıñiçün Hâkuñ saña
Rüzî murâd-ı her dü cihân oldı nîm-şeb²⁰

3

- Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün
- 4^a İy cemâli Ka'be zülfüñ halkasına urdum el
Hâcetüm budur beni bend-i belâdan sen saqın²¹
Mihrüñ ihrâmıyla küyuñuñ tavâfında olan
Cennetidür şâd olsun olmasun zâr [u] enîn
3. Bir ağız luţf eyleyip bendem diseñ lebbeykümün
Pür ola âvâzesinden âsümânıla zemîn
Ol leb-i şîrîn 'itâbıyla ol ebrü-yı turş
Def-i sevdâ-yı hevâyiçün düzer iskencübîn²²
Hürmetine la'lüñüñ yâkütü dutaram tutar
Ben gözümde zer içinde dâver-i dünyâ vü dîn
6. Milk-gîr ü tâc-dâr u kâm-bağş u kâm-yâb
Şîr-ceng ü bebr-zür u kân-yesâr u yem-yemîn
Husrev-i Ğâzî Muhammed Hân şeh-i leşker-şiken
Âferîn dir 'adl ü dâdını görüp cân-âferîn
Husrevâ ol key-nişânsın kim kapuñda yaraşur
Bende ola Keyğubâd u çâker ola key-nişîn

²⁰ Bu beyitten sonra yaprak atlanmış, bu şiirin devamı yok.

²¹ Bu şiirin baş kısmı eksiktir.

²² *iskencübîn*: Kelimenin Farsça aslı *sirkengebîn* biçimindedir.

9. Elyak olduñ her selâtin den serîr ü efsere
Cây-ı Cemşide²³ nitekim oldu ibni enbetîn ?
Sencileyin şâh-ı ğâzî husrev-i âlî-güher
Görmedi devrân giçürdi çok şühürüla sinîn
Yâr u aġyârûniçün hâzır idipdür dâyimâ
Mâr-ı efî zehr-i kâtil eng-i şâfî engübîn
12. Zilletile düşmenüñ ne aşşı zinde olduġı
Çünkü hûn olmuş-durur yidüġi nitekim cenîn
Kim-durur Hâtem²⁴ ki anı saña teşbîh eyleyem
Hürmen-i cüduñda Cevne gibi var biñ hüşe-çîn
Rîm halkı gibi ditrer Üngürüsile Firenk
Çün sefer ‘azmiçün ura râyizuñ esbüñe zîn
15. Oldı dîdârûñla çeşm-i devlet-i ‘âlî karîr
Oldı âsarûñla cism-i millet-i bâķî semîn
Kalmaz ayaķda başını âsümâna irirür
Her kimi kâldurmaġiçün dutduñise sen elin
- 4^b Berk-ı şemşîrûñ²⁵ eger deryâ-yı ‘ummâna düşe
Heybetinden hûn ola aşdâfda [ol] dürr-i şemîn
18. Düşmen-i bed-bahtuña her dem çağırup dir ecel
Ne durursın hâzır olmuşdur kefen kâzıldı sîn
Nevk-i aķlâmında ol demde midâdı hûn ola
Hârbüñüñ vaşfını çün yaza Kirâmi'l-kâtibîn
Sa‘y-i meymûn u hümâyûn râyuñla rûz u şeb
Râyet-i dîndür muzaffer âyet-i Hâkdur mübîn
21. Husrevâ ‘âlem-penâhâ hâk-i dergâhuñ hâķı
Kim aña ta‘zîm kılup âsumân eyler yemîn
Her kaçan medh u senâña uzadur ‘İşkî zübân
Dir âmîn kâldırup destini Cibrîl-i emîn
Mîhr ü hubbuñ gitmedi cân u dilümden bir nefes
Hamd ü şükrüñ olmadı hâlî dilümden hiç hûn
24. Niçe kim çarh-ı çehârumdan tulûc idüp güneş
Nûryıla eyleye kaşr-ı cihâni aydın
‘İdüñi ferhunde kılup Hâķ ta‘âlâ tapuña
Kanda kim olursa olsun hâfız u yâr u mu‘îñ
- 4
- Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün
Cihâni dürlü nakşıla sarây-ı ‘âleme bânî
Anuñ gibi bezedi kim görüp hayrân kalur Mânî

²³ Yazmada *Cây-ı Cemşide* biçiminde yazılmıştır.

²⁴ Yazmada *Hâtim* biçiminde yazılmıştır.

²⁵ Yazmada *şimşir* biçiminde yazılmıştır.

- Sabāya rahmet-i Rahmān meger kim hem-dem olmuşdur
Anuñ'çün mürde-i arza virür 'İsī gibi cānı
3. Şitānuñ zulmi def'iyçün bahāruñ şāh-ı 'adlinden
Bu mīnā-fām tāk üzre uruldı kūs-ı sulṭānī
Zamāne nevr nūrıyla bu gün Firdevs bāğıdır
Gül ü bülbül bu Firdevsüñ olupdur hūr u gılmānı
Letāfetde çemen virür nişānı Hızrdan el-ḥaḫ
Ḥalāvetde şu gösterdür ḥavāşş-ı āb-ı ḥayvānı
6. Yed-i beyzā ider zāhir şecer²⁶ diler ki göstere
Şitā Fir'avn def'iyçün 'ayān Mūsī'bnī 'İmrānı
Kaçurur zāğı āvāz-ı 'anādil gülşen içinden
Ḥavāşş-ı zıkr-ı bi'smi'llāh nitekim dīv ü şeyṭānı
- 5^a Feraḥdan dem tutup gonce gülistānda olur ḥandān
Seḥāb efgānıla çünküm döker bārān-ı nīsānı
9. Çemende zülf-i sünbülle benefşe tırrası-durur
Havānuñ mişk-rīzi vü şabānuñ 'anber-efşānı
Ḥarīr-i surḥdan lāle tutuḫ dutdı gülistānda
'Arūs-i gül meger giri diler kim ide cevlanı
Buḥūr idüp ḷabā yili 'azīmet okıyup bülbül
Perīler mecma'ın kılmış-durur bāğ u gülistānı
12. Meger diler çemen tıflın uyıda ḥōş terāneyle
Nesīm-i şubḥ anuñiçün olupdur mehd-i cünbānı
Fiğānıla dünin bülbül irişdürür seḥergāha
Görür çün gonce la'line irişmiş jāle dendānı
Süzer nergis ḥumārāne gözün başında zerrīn tāc
Tutar nesrīn emīrāne elinde cām-ı mercānı
15. Nigār-ı lāle-ruḥsāruñ añar ḫadd-i bülendini
Çemende şalınur gören bu gün serv-i ḫırāmānı
Zemīn reyhān-ı nevberden müşābih oldı ol ḥūba
Getüre tāze bir ḫaṭ kim gönüller ola ḫayrānı
Mücellā eylemegiçün gözini nergisüñ lāle
Pür itdi ḫāven-i yāḫūtını kuḫl-ı Şıfāhānı
18. Çemen bezminde bu şı'r-ı laṭīfi ḥōş edāyile
İşitdüm kim okurıdı gülistānuñ şenā-ḫōnı
Örü tır vaḫtidür sākī ḡanīmet bil bu devrānı
Feraḥ ol olma ḡamḡīn-dil ki götürmez bu devr anı
Bu mevsümde dileriseñ bulasın rāḫat-ı rūḫuñ
Tehī şunma pür it cāmı içilsün rāḫ-ı reyhānı

²⁶ Yazmada yanlışlıkla *şecer* biçiminde yazılmıştır.

21. Hacı kılmağičün çarh-ı süvüm sâzendesin digil
İdinsin yarah muṭrib muğannî-yi ḥōş-elhânı
Bu bir iki nefes ‘ömri meyile ḥōş geçürigör
Gözün cāmına ṭammadın belâyıla ciger kanı
Yüzün bir şem‘dür karşusına pervâne-veş ‘âlem
Yağarlar perrile bālî şaḫımmazlar ser ü cānı
- 5^b 24. Şarāb-ı la‘l-i cān-baḫşuñ hevāsıyla derūnumuñ
Çıkan āhum odı irse serāb eyleye ‘ummānı
Yüzüne zūlfünü şalup²⁷ gözūme rūzı kılma şeb
Senüñledür ağı u ḫaram esirge ben perişānı
Semā-yı ḫātırı rüşen idüpdür māh-ı ruḫsāruñ
Yedi iḳlīmı nitekim şehün ḫürşid-i iḫsānı
27. Menüçih-r-i Peşenk-āyın Ḳubād-ı Erdevān-ḫişmet
Key-i Cem-ferr ü Hüşeng-i düvüm Ṭahmüres-i s̄nānı²⁸
Ferīdün-ı zamān Sultān Muḫammed Ḥān şeh-i ğāzī
Ki eñ kem ḫulı ḫulluğa begenmez fūr u ḫākānı
Ol ol İskender-i şāḫib-ḫırān-durur ki rāyinüñ
Ḳatında ṭıfl-ı ebced-ḫöndur Eflātün-i Yünānı
30. Hilāl olduğı her ay meh budur diler ki yümniçün
Felek bāşında tād ola mişāl-i na‘l-i yik-rānı
Saḫī vü ‘ādil ü ğāzī şihensēhdür ki küffāruñ
Diyārında añsalar adın getürür cümle imānı
Şehā pāy-ı semendüne mesīr ola diyü bir gün
Zümürürd ferşile her yıl bezenür arz meydānı
33. Zemāne fitne dīvinüñ emīn oldı belāsından
Şihensēhlik serīrīnüñ olalı sen Süleymānı
‘Alī-cūd u ‘Ömer-cür’et Muḫammedsin ki eyledüñ
Berāber ‘ahd-i Şiddīka temāmet milk-i ‘Oşmānı
Ḳapuñuñ ḫulı rif‘atde irişdi şol araya kim
Bağar uzatsa pāyını aşığa fark-ı Keyvānı
36. Zamān dendān u çeşmini şıdı bağladı a‘dānuñ
Nitekim kātübüñ ḫaṭtında mīm ü s̄n-i dīvānı
Seḫā vü cūd vaḫtinde kef-i zer-pāş u dūr-rīzūñ
Seḫābı şermesār idüp utandurdu yem ü kānı
Nazīrünüñ nazar ḫılup cihān içinde görmedi
Felek niçe ki sergerdān olup eyledi devrānı
39. Tehemten-zürsın ider vegā rūzı girān gürzüñ
Ḥamīde-puşṭ Hümānı serāsīme Nerīmānı²⁹

²⁷ Yazmada *salıp* biçiminde yazılmıştır.

²⁸ Yazmada yanlışlıkla *Tamhüres* biçiminde yazılmıştır.

²⁹ Bu beyitten sonra yaprak atlanmış, bu şiirin devamı yok.

5

Mef'ülü Fā'ilätü Mefā'ilü Fā'ilün

6^a

İşkî gibi bulunmaya bir dağı gerçi kim
Gülzâr-ı lutfuñı ögüci vardır³⁰

İdâne hâk-i pâyuña ısâr kılmağa
Deryâ-yı hâtrırum çıkarur dürr-i şâhvâr

3. Niçe ki mihricânla esüp bād-ı mihr cân
Ola zemîn üzerine yâkût u la'î bâr

İdüñ sa'îd **mâ tala'a's-şemsü ve'l-kamer**
Ömrüñ mezîd **mâ'htelefe'l-leylü ve'n-nehâr**

6

Fā'ilätün Fā'ilätün Fā'ilätün Fā'ilün

Luftıla çünkim güler dildâr dendân gösterür
Hoğqa-i yâkütüden dürrile mercân gösterür

Burqa'ından her kaçan kim 'arz-ı dîdâr eyleye
Ref' kılur ebri hürşîd-i dıraşşân gösterür

3. Cân dilermiş 'âşıkından yüzini göstermege
Baş dağı vir iy gönül gerçekse erzân gösterür

Gönlümüñ mısırında Yüsifsın eyâ cân-ı 'azîz
Ayrılığın çeşmüme dünyâyı zindân gösterür

'Ârız-ı kâfûr-günüñ zülf-i müşg-âsâñıla³¹
Halka her dem mu'ciz-i Müsî'bni 'İmrân gösterür

6. Ol kıyâmet kâmetüñ gülzâr içinde lutfıla
Çün şalına bakana serv-i hırâmân gösterür
Âhenîñ gönlüñi hergiz nerm idemez zerrece
Çeşm ü rüyum gerçi sîm ü zer firāvân gösterür

'Ârızuñda görelî reyhân haţuñı sünbülüñ
Key ferahdur gerçi gendüyi perîşân gösterür

9. Zülf-i cāduñ eyle üstād-ı cihāndur sihrde
Çeşmine 'âşıkıların gendüyi sü'bân gösterür

Luftda ruhsâr u rüyüña kaçan hem-tâ ola
Gerçi çok dürlü gül ü lāle gülüstân gösterür

Dil gözüñden çäre şordı kıldı işâret la'lüñe
Haste derdin bildi çün dārü-yı dermân gösterür

12. Hâsetüñden gözlerüm bir derde olmışdur dudaş
Rüz u şeb ol derd şuyını aña kan gösterür

³⁰ Bu şiirin baş kısmı eksik.

³¹ Yazmada *mişg-âsâñıla* biçiminde yazılmıştır.

6^b

- Çeşmüñ ebrûñuñ urur mihrâbına yüz âh kim
Kâfir-i bî-rahm³² gendüyi müsülmân gösterür
Hatt-ı sebzüñ irişüp yâküt-ı güher-püşuña
Gönlümün Hızırına zulmetde âb-ı hayvân gösterür
15. Ğamzeyile çeşm-i şühuñ gösterür bir fi'l kim
Rüz-ı rezm anı meger şemşîr-i sulţân gösterür
Zıll-ı Haq Sulţân Muhammed âfitâb-ı milk kim
Rüz u şeb halk-ı cihâna luţf-ı ihşân gösterür
Salţanat milkin 'imâret istediği için müdâm
Düşmeninün kaşırını çeşmine vîrân gösterür
18. Taht anuñduğına tîğı huccet-i kâtrî-durur
Haşmı ilzâm itdügi budur ki burhân gösterür
Kor yoruldup izi gibi ardında bād-ı şarşarı
Berq-sürat rahşına kaçan ki meydân gösterür
Korkusundan çāk olup [hem] zehresi bî-cân kalur
Tünd olup her kime kim şemşîr-i bürrân gösterür
21. İy şihensâh-ı cihân kim rezm rüzı kem kuluñ
Heybetile gendüyi Sām u Nerîmân gösterür
Öpüp elün pāyuña meh düşmek ister lâ-cerem
Gendüzini gâh güy u gâh çevgân gösterür
Kabza-i tîğüñ için şāyed kabûl ola diyü
Āsumānuñ kulzumından Hût dendân gösterür
24. Vaqt-i ihşân iki keffüñ ebrinün bir kaşresi
Çeşmine sâ'illerün biñ baħr-ı 'ummân gösterür
Himmetünün sofrasınuñ mâ hażar hõniyiçün
Mîhr ü mehden rüz u şeb gerdün iki nân gösterür
Kılıcuñ berkı şu'â'ı çün ola rüz-ı ğazâ
Müşrik ü bed-i'tikâda nūr-ı imân gösterür
27. Dîn rehinde sensin ol sulţân-ı ğazî kim Hudâ
Müşkilini 'âlemün tapuña âsân gösterür
Her tozı kim tozıdur pāy-ı semendünnden labâ
Cây aña gökde melekler fark-ı Keyvân gösterür
- 7^a
30. Hõr u merdūd u füsürde kaluban³³ kâfir olur
Sen Muhammedsin saña her kim ki 'işyân gösterür
Husrevâ 'İşkîye taħsîn itdügi ehl-i kemâl
Bu-durur kim şan'at-ı şî'r aña Selmân gösterür

³² Yazmada Kâfer-i bî-ra'm biçiminde yazılmıştır.

³³ Yazmada kalıban biçiminde yazılmıştır.

- Her kaçan kim nazm eyleye Muhammed medhîni
Şîve-i Hâssân kıllur hem tavr-ı Sahbân gösterür
Niçe kim bu âsümân-ı âsiyâ-rev 'âleme
Gâh mâh u gâh hürşîd-i dıraşşân gösterür
33. Devletile kâmurân u kâmu'yâb olgıl müdâm
Kim tapuña kamu maqşûduñı Yezdân gösterür

7

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Cân u dil güşına irdi şubh-dem işbu nidâ
Kim irişdi mevsim-i 'işret³⁴ dem-i zevk u şafâ
Şöfi-yi sâlûs gibi olma pür-zerk u riyâ
Lâle-ruḡ sâķī elinden iç şarâb-ı cân-fezâ³⁵
Zağferân-ı rüyuñı kıllmaq dilerseñ ergavân

Şimdi kim emnile olmışdur cihân dârü's-selâm³⁶
Hâzır olmışdur kamu esbâb hâşıldur merâm
Eylemedin çarḡ elif kaddüñi kaddi gibi lâm
Câmıla bu dehr-i pür-ķahra idegör intikâm
Tâ ki ğamdan ķurtulup bir dem olasin şâd-mân

3. Sâķıyâ hengâm-ı 'işretdür tolu lun câm-ı mey
Muṭribâ hâmuş oturma söze gelsün çeng ü ney
Ķanı Dârâ vü Ferîdün u Cem ü fağfûr u key
Bâda virme 'ömr-i içelüm bâde k'ol Ķayyüm u Ḥay
Bir bahâneyle ider 'âşileri ehl-i cinân

Baḫtdur pîrüz u devlet maḫrem ü iķbâl-i yâr
Vaḫtdur kim devr kıla sâġar-ı gülgün 'uķâr
Mest ü lâ-ya-ķıl gerek bu bezmde her kim ki var
Ḥâşa görürsin ķomazlar cân u gönülde ķarâr
Çengile nây eylediği âh u feryâd u fiġân

7^b

Döşemişken yir yüzine fers-i pîrûze çemen
Şalınurken bâġda serv ü çenâr u nârven
Lâle câmından kızardurken yüzini nesteren
Bâde nüş it ḥurrem ol iy dilber-i nâzük-beden
Ger dilerseñ 'işret-i bâķī vü 'ömr-i câvidân

6. Rüzigârüñ vaķt-i sa'didür gönül ḫandân gerek
Câm-ı gülgündan bu demde mürde cisme cân gerek
Her kime kim devletile 'ömr-i câvidân gerek
Yârile aġyârsuz 'İşi anuñ penhân gerek
Kim budur maqşûdı 'âlemde dil ü cânüñ hemân

³⁴ Yazmada *mevsüm-i işret* biçiminde yazılmıştır.

³⁵ Yazmada *şarâb-ı cân-fizâ* biçiminde yazılmıştır.

³⁶ Yazmada *dârî's-selâm* biçiminde yazılmıştır.

Şubh-dem gülşende bülbül nâle-i ‘uşşâk ider
 Râstî ‘aşıkları âvâzına müştâk ider
 Ol gişi ayağına devrân yüzün toprak ider
 Kim turup şâh işiginde ‘işret-i yaylak ider
 Şâh-ı Tahmüres-şükûh u hân-ı hâkân-âsitân
 Sencer-i fağfür-fer İskender-i Dârâb-dâr
 Kayler-i Hüşeng-der Kisrî-yi Behmen-kâr-zâr
 Kâmi‘-i bîh-i dıraht-ı zulm³⁷ şâh-ı kâm-kâr³⁸
 Mubtıl-i kânûn-ı bid‘at sâye-i Perverdigâr
 Cevne-i iklîm-bahş u İrec-i kişver-sitân

9. ‘Âdil ü gâzî şehinşeh Hân Muḥammed bin Murâd
 K’oldı ‘ahdinde sitem penhân u peydâ ‘adl ü dâd
 Vaqt-i cûd u luḫf u ihsân ol şeh-i pâk-i‘tikâd
 Bahşış ider kem kûluna tâc-ı Cem taht-ı zubâd
 Rûz-ı rezm olsa døyemez zûrina şîr-i jeyân

8^a

Bu mu‘allâ künbed-i firûze gerdân olalı
 Şems ü Merrîḫ u Meh ü Nâhid ü Keyvân olalı
 Yaradılalı beden toprakdan cân olalı
 Ya‘nî ‘âlemde zühür-ı vaz‘-ı insân olalı
 Görmemiş-durur zamân anuñ gibi şâhib-kırân

Husrevâ ‘adlûñle milk-i şer‘ u dîn ma‘mûrdur
 ‘Âlemüñ halkı kamu emrûñle me‘mûrdur
 Leşkerüñden kesr Ebü'l-Feth-i zamânsın dürdur
 Anuñiçün kadayısa gâlib ü manlûrdur
 Şâd u manşûr ol ki kâmuñca durur devr-i zamân

12. Her ki sen cân işigine geldi hıdmet eyledi
 Buldı devlet gendüyi ehl-i sa‘âdet eyledi
 Şol ki kîn tıtdı sentüñle ‘adâvet eyledi
 Allâh anı müdbir ü şâhib-şekâvet eyledi
 Olmadı maqlûdı hâşıl zahmetile virdi cân
 Kulluğuña Mâh u Mihrile olalı Müşterî
 Meclisüñüñ Zühre diler kim ola hunyâgeri
 Sâķî-i gül-ruḫ elüñe şundugunca sâğarı
 Dir **heni’en** câm-ı Cem niteki kapuñ çâkeri
 Cür‘a gibi kor önüñde yüz yire Nüşîrevân
 Zâr ider rûz-ı neberd olduḫda zûruñ Behmeni
 Düşürür çâh-ı belâya qahruñ odı Bîjeni
 Cân-ı ‘âlemsin gören ‘âlemde bir laḫza seni
 Merdüm-i çeşm-i dilinde³⁹ zâyid olur rüşeni
 Luḫfuñıla fer bulup kuvvet dutar her nâ-tüvân
15. İy Cem-i key-kadr u iy Dârâ-yı İskender-zafer
 Gendü luḫfından ‘inâyet eyledi ol dâd-ger
 Fitne Ye‘cûcı cihâna itmemeğiçün zarar
 Oldı iki nûr-ı dîdeñ iki sedd-i mu‘teber
 Devletüñ ‘ahdinde pîr olsun ol iki nev-cüvân

³⁷ Yazmada *Kâmi‘-i pîh-i dıraht-ı zulm* biçiminde yazılmıştır.

³⁸ Yazmada *kâmukâr* biçiminde yazılmıştır.

³⁹ Yazmada *çeşm-i dilinde* biçiminde yazılmıştır.

- 8^b Gıce gündüz cān u dilden sākin-i arz u semā
 El götürüp kāmısa ʿİşkī gibi dir bī-riyā
 Yaşasun iqbāl ü ʿizzetle cihānda pādīşā
 ʿĀfiyetde olsun vücūd-ı pāki āmīn Rabbenā
 Nev-bahār-ı ʿömrine irişmesün bād-ı hāzān
 Gerçi başdan ayağa pür-ʿaybam iy şāhib-hüner
 Sen kerem kânısın eksük eyleme benden nazār
 Nesne bilmezem bilürem hiç Zeyniden beter
 Hāk-i hōrem kīmyā-yı himmetüñle eyle zer
 Şāh Üveysün ʿavnı Selmānı itdi meşhūr-ı cihān
18. Devletile ʿömrüñi Allāh efzūn eylesün
 Tālī-ı pīrūzuñı saʿd ü hümayūn eylesün
 Düşmenüññüñ kahrıla bağrın tolu hūn eylesün
 Zerd ü zār u haste vü mağbūn u maḥzūn eylesün
 Döstuña ḥāfız u nāşır hemīşe müsteʿān
- 8
- Mefʿülü Fāʿilātü Mefāʿilü Fāʿilün
 Şāh-ı yegāne ḥusrev-i şāhib-kırān-durur
 ʿAdl ü şehāda Ḥātem⁴⁰ ü Nüşirevān-durur
 Kahrı helāhiliyile tiryāki luḥfinuñ
 Ağyāra nīş ü dōsta nūş-i revān-durur
3. Esbi öñünce irmegiçün baḥt u devlete
 Fağfür u fūr u kayşar u dārā devān-durur
 Cemşīd-i devrdür ki tamarısa cāmınuñ
 Bir kaḥre cürʿası yire yirden revān-durur
 Ger yapsa naḥl gibi müseddes hezār kaşır
 Mişl-i zübāb düşmeni bī-ḥānumān-durur
6. Rüz-ı neberd olsa işit bu maʿānīyi
 Şīr-i bedīʿdür daḥı bebr-i beyān-durur
 Tīr-i belāya gendüyi toğru nişāne ider
 Her kim anuñla egri nitekim kemān-durur
 Bir şīr-i cān-sitāndur anuñ tīg-ı tīzi kim
 Acuḫsa yidügi ciger içdügi kan-durur
- 9^a 9. Elkāb-ı hūbıyıla nigū-nāmı rüz u şeb
 Hırz-ı dil ü revāndur u vird-i zübān-durur
 Rezmile Sām u bezmile Cemşīd-i devrdür
 ʿAḫlıla pīr ü devletile nev-cüvān-durur
 Andan ʿadū-yı ser-sebüge irişen müdām
 Şemşīr-i cān-şikārıla gürz-i girān-durur
12. Dutsa sezā-durur yidi iklīmi ḥükmile
 Ol şeh ki aşlıla yidi ataya ḥān-durur

⁴⁰ Yazmada yanlış olarak *Ḥātīm* biçiminde yazılmıştır.

- Āyīne-i zamīrine baksa ‘ayān görür
 Her sır ki gayb perdesi içre nihān-durur
 Pervāza per açarısı şebbāz-ı himmeti
 Şaydı hemīşe tūfī-i ‘arş-āşiyān-durur
 15. Şehler k̄amusı bende olursa ‘aceb degül
 Ol h̄ān ki pāk-aşlıla sulṭān-niṣān-durur
 Keyvān ‘adūdan işigini saklamagiçün
 Bāmında kaşırnuñ dün ü gün pāsubān-durur
 Bezm-i tarab-fezāsını⁴¹ Nāhīd görelī
 Her şubḥ-dem dilinde bu şī‘r revān-durur
 18. Ol serv-i lāle-rūy ki gonce-dehān-durur
 ‘İşve-fürüş nergisi āşūb-ı cān-durur
 Reyḥān ḥatı hevāsına düşdi meger şabā
 Andan-durur bu resme ki ‘anber-feşān-durur⁴²
 Sākī ta‘allül eyleme yādına dilberüñ
 Şun ol meyi ki rengi gül ü ergavān-durur
 21. Gül-gün meyile lāle gibi surḥ eylegil
 Bu ruy-i zerdi kim bedel-i za‘ferān-durur
 Ger nev-bahār dürdiyise defterin n'ola
 H̄ōş görelüm bu faşlı ki faşlı-ı ḥazān-durur
 Evvelde ol şanem dimişidi öldürem seni
 Āḥir ne kim didiyise gördüm hemān-durur
 24. İki cihān şafāsını şol kimse buldı kim
 Maḥbūbiyla şaḥn-ı çemende çemān-durur
 9^b Yiltensün igende gözün zulme kim cihān
 ‘Adliyle ḥusrevün tolu emn ü emān-durur
 Sulṭān Muḥammed ol şeh-i Ḥaydar-kerem k'anuñ
 İklīm-i hefte gün gibi ḥükmi revān-durur
 27. Dārā-yı key-şalābet ü Pervīz-bezmdür
 Hūşeng-i Cem-gulām u Ferīdün-niṣān-durur
 Hāk-i rehi ki nāfe-i Çini ider kesād
 Tāc-ı Sikender ü küleh-i Erdevān-durur
 Levḥ-i sa‘ādete adını kātib-i felek
 Tuḡrā yirine yazdugi şāḥib-kırān-durur
 30. Manşūr olduğu bu-durur leşkeri müdām
 Fetḥ ü zafer livāsıyla tev'emān-durur
 Ol sāye-i Ḥudā-durur ol şems-i milk kim
 Görmek nazīrini nazar anuñ gümān-durur

⁴¹ Yazmada *Bezm-i tarab-fizāsını* biçiminde yazılmıştır.

⁴² Yazmada *‘anber-fişān-durur* biçiminde yazılmıştır.

- İy şāh-ı pür-ḥired ki zamīr-i münürüñe
Yarın ne olacağı bu gündən ‘ayān-durur
33. İhsān deminde la‘lile dūrri iki kefüñ
Şöyle döker ki şan biri yem biri kân-durur
Yiler rikābuñuñ ileyince şabā bigi
Her kim ki baḥt u devletile hem-‘inān-durur
Ger rüz-ı rezmde seni Rüstem göre diye
Şāh-ı cihān budur ki cihān-pehlevān-durur
36. ‘Adl ü şehāda her ki saña verdise bedel
Gerçek dırem bunı ki sözinde⁴³ yalan-durur
Def gibi şol ki hükümüñe güşını dutmadı
Her demde ney gibi işi āh u figān-durur
Bir ebrdür elüñ ki veğā olsa yağmurı
Şemşīr ü tīr ü ḥançer ü gürz ü sinān-durur
39. Var ol cihānda devlet ü iḳbāl ü baḥtıla
Kim ‘adlüñile ‘ālem içi gülsitān-durur
Ḥassān gibi dimekde Muḥammed medāyiḥin
‘İşkī hezār şükr faşīḥu'l-lisān-durur
- 10ª Dergāh-ı ‘āliyeñ işigine ḳul olalı
Ḥamdı cihān içinde Ḥudāya cehān-durur
42. İy şāh-ı şīr-ḥamle ‘ināyet nazarların
Andan kem itmegil ki seg-i āsitān-durur
Anuñ nazīri tūḫ-i şīrīn-sūḥan daḥı
Devrān getüreceği cihāna gümān-durur
Her dem sükūnda niçe ki işbu zemīn-durur
Dāyim niçe ki devrde bu āsumān-durur
45. Virsün sa‘ādetile seni var idüp Ḥudā
Ḳamu murāduñı ki dilüñde nihān-durur
- 9
- Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün
Göñlümün şem‘in yüzüñ tābı münevver eyledi
Cānumuñ sem‘in sözüñ pür-dür ü gūher eyledi
Lāle vü gül üzre ḳalup⁴⁴ ‘anber-efşān sünbülün
Nürsuz ḳodı mehi ḥorşīdi bī-fer eyledi
3. Oḳudı bir faşl ḥüsninüñ kitābındañ bahār
Güllerüñ yüzün ḥayādan lā-cerem⁴⁵ ter eyledi
Naḳşına beñzer daḥı bir naḳş taşvīr itmedi
Ol muşavvir kim yüzü naḳşın muşavver eyledi

⁴³ Yazmada sözüñde biçiminde yazılmıştır.

⁴⁴ Yazmada *şalıp* biçiminde yazılmıştır.

⁴⁵ Yazmada *lā-cirem* biçiminde yazılmıştır.

- Lebleriniñ şekeriniñ germ bāzārı ğamı
 Āh kim tūṭı-i cānı sūḥte-i per eyledi
6. Kāmetini çünki mescidde mü'ezzin kıldı yād
 Ḥayrete varup imām **Allāhu ekber** eyledi
 Çeşm-i bīmārına olaldan semenden ḥ^vābgeh
 Baña Ḥaḳ ḥāk-i derin bālın ü pister eyledi
 Āhum odına gözüüm yaşına 'Işķı rüz u şeb
 Gāh mähı kıldı beni⁴⁶ geh semender eyledi
9. Kīmyā-yı mihrine aḥsent kim ben zerrenüñ
 Gözlerinden sīm aḳıdup rüyını zer eyledi
 La'l-i yāķütı sebük rūḥı girān eyleyeli
 Kandı ol lafz-ı şeker-rīzi mükerrer eyledi
 Zülfi çıninden gelüp-durur girü beñzer şabā
 Kim cihānı müşğ ü 'anberden mu'atṭar eyledi
- 10^b 12. Her ğişi kim mihr-i şevķından dem urdı zerrece
 Terk-i ser itmegi gendüye muḳarrer eyledi
 Şād ol iy dil ğam yime Ḥaḳ şimdiden girü ğamı
 Rüzı-yi a'dā-yı şāh-ı 'adl-güster eyledi
 Behmen-i Dārā-şalābet Keyķubād-ı Cem-ḥaşem
 Kim diyār-ı Rūmda 'adl-i Sikender eyledi
15. Dāver-i Dārā-zafer Sulṭān Muḥammed kim anuñ
 Ḥāk-i pāyın başlarına şehler efser eyledi
 Pehlū-yı inşāf u dīni 'adli kılmışdur semīn
 Kīse-i deryā vü kāmı cūdı lāğar eyledi
 Āfitāb-ı himmeti her kime sāye laldısa
 Menzilin Keyvāna irürdi sa'd-aḥter eyledi
18. Ḥusrevā 'adlūñ cihānı eyle ābād itdi kim
 Zīnet ü ferrile Firdevse ber-ā-ber eyledi
 Dutmağıçün cān u dilden emrūñı tapuña Ḥaḳ
 Rüz u şeb ḥürşīd ü mähı iki çāker eyledi
 Ḥātem-i kadrūñe olmağa niğīnile sezā
 Günbed-i firūze-fām özüñ müdevver eyledi
21. Yayalıdan ol hümā sāyeñ hümāyūn bālını
 Ḥüküm kıldı bāzı maḥkūm-ı kebūter eyledi
 Atuññ na'lı ne araya ki irişdiyise
 Taşını güher kılup ḥākini 'anber eyledi
 Yazılurken adları şāḥib-ķırān olanlaruñ
 Kātib-i çerḥ aduñı tuğrā-yı defter eyledi
24. Sensin ol şeh kim cihāna baļmadın daḥı ķadem
 Devletüñ dutdı yidi taḥtı musaḥḥar eyledi

⁴⁶ Yazmada *bini* biçiminde yazılmıştır.

- Ehl-i İslāmuñ penāhı şāh-ı gāzīsın saña
Kim yavuz şandıysa Hāḡ bī-dīn ü kāfer eyledi
Çün ‘ināyet ‘aynıyıla himmetüñ kıldı nazār
Rūbahı bebr itdi āhūyı gāzanfer eyledi
27. Müşterī kulluḡuña cānıla oldı müşterī
Lābüd adını bu himmet sa‘d-i ekber eyledi
- 11ª Leşker-i pīrūzuñı ceşş-i Sikender gibi Hāḡ
Ḳanda kim varursa mañşūr u mużaffer eyledi
Düşmenüñ ḡamdan nice cān virmesün ḡahruñ ider
Ḳayber ehline ne kim şemşīr-i Ḳaydar eyledi
30. Tuḡfeyiçün işiḡüñ ḡāki ḡubārından şabā
Çün iletđi Çīne adın müşḡ-i ezfer eyledi
Ḳüb elḡābuñıla nām-ı şerīfūñı zamān
Zīver-i rūyı zer itdi zīb-i menber eyledi
Ḳusrevā ‘ālemde her ne kim murādıdı Ḳudā
Cem‘ kıluḡ ḡamusın saña müyesser eyledi
33. Ḳıl nazār ‘İşḡī kuluñuñ ḡāline ol Hāḡ ḡaḡı
Kim anı bende ḡapuñı bende-perver eyledi
Ḳıdmetüñüñ dūrlıḡı rüzḡāruñ zaḡmeti
Üstüme idüp ḡuluv ḡālūmi mużḡar eyledi
Gice gündüz āsumān u arzda ins ü melek
Cān u ḡöñülden şenāñı böyle ezber eyledi
36. Devlet ü baḡtıla her dem ḡālī‘üñ olsun sa‘d
Ol Ḳudā kim nüḡ felekde heft aḡter eyledi

10

- Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün
Sebzdür şahrā hevā ‘anber-nesīm
Cū kenārı oldı cennāt-ı na‘īm
Lāle maḡzı oldı pūr-müşḡ-i ‘abīr
Ḳonce aḡzı oldı pūr-dürr-i yetīm
3. Ḳül zümürüd taḡta çıkup oldı şāh
Ḳarşusunda bülbül-i ḡüyā nedīm
Bād cān-baḡş oldı nitekim Mesīḡ
Murḡ ḡüyā oldı nitekim Kelīm
‘İş ider çerḡ-i muḡālīf raḡmına
Kimde kim varısa ḡab‘-ı müsteḡīm
6. Vaḡt-i ḡüldür bī-mey ü yār olmaḡıl
Ḳuş eyle çünki pend ide ḡakīm
Oldı müşḡın maḡz-ı cān beñzer seḡer
Zülf-i sünbülden girih çözdü nesīm

11^b

- Bāde iç çekme⁴⁷ günāh endīşesin
Bendelerdendir güneş resm-i kadīm
9. Gerçi cürmüm bīşdür endāzeden
Ġam yimezem pādişāhumdur Raḥīm
Gülsitān-ı ḥuld olmuşdur cihān
Lāle niçün gösterür nār-ı caḥīm
Sūsen uzadup zübān gūş-ı güle
Didi baʿde ḥamd Sübhān-ı ʿazīm
12. Ger miyānuñı dilerseñ zerle pür
Virdüñ olsun medḥ-i sultān-ı kerīm
Ḥān Muḥammed şāhdur milk anuñ
Ḥākdur cūdı öñünde zerle sīm
ʿAfv ü cūdı māḥī-yi fakr u günāh
Luṭf u kaḥrı māye-i ümmīd ü bīm
15. Teng olmuşdur ʿadūsı ʿaynına
ʿArşā-i ʿālem nitekim çeşm-i mīm
Keffi öñünde dem-i cūd u şehā
Kān baḥil olmuş-durur deryā leʿīm
Ger ḥayāl-i tīgını ide ʿadū
Ḥavf düşüp gönline ola dü nīm
18. Şehriyārā şükr ʿİşkī bendeñi
Ḥazretüñe medḥ-ḥōn itdi Kadīm
Mihr ü meh niçe ki ideler sefer
Baḥt u devlet işigünde olsun muḫīm

11

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
Döşedi ferş-i zümürtüd girtü şahrāya çemen
Şaçdı ol luṭfı görüp üzerine sīm semen
Müje-i yār gibi şöyle ki ʿāşık diline
Ebr Kavş-ı kuzahıla oldu yire tır-figen

3. Bir şafā buldı güliüstān nefesinden bāduñ
Kaʿbe şehrine irişdi şanasın büy-ı Karen
Ḥāk mehdinden ider cünbüşi kuvvet dutuban
Dāye-i ebr çemen tıflına virdükçe leben
Defʿ-i Daḥḥāk-i Deyiçün nitekim Efrīdün
Gāviyānī ʿalemin ḥıtmı girü kıldı ʿalen

6. Kuvvet-i Rüstem-i bādıla ḥalāl oldu gül
Ġonce çāhında esīridi nitekim Bījen
Āsumān gibi çemenden olalı sebz zemīn
Heyʿet-i cemʿ-i zevāhir görinür mişl-i peren

12^a

⁴⁷ Yazmada *çikme* biçiminde yazılmıştır.

- Bād-ı şubha ne haber virdi ‘aceb faşl-ı bahār
Ki cihān mağzı deminden pür olupdur lāden
9. Bülbülün girye vü zārīsini gülşende görüp
Gülmege karşısına gonce-i gül açdı dehen
Jāleyi lālede her kim ki seher göre görür
Cām-ı yāķūti ki pür olmuş ola dürr-i ‘Aden
Sürh-rū olduğıçün āl-i Muḥammed gibi gül
Gösterür sebz kıilup cāmesini veçh-i ḥasen
12. Buldı bāzār-ı gülüstānda metā‘ını kesād⁴⁸
Sünbülün zūlfını çīn çīn görelı müşg-i Ḥoten⁴⁸
Şubh’çün dökdi gülābın çemen üzre şebnem
Ḥokkasın açdı benefşe pür ider gāliyeden
Bezmini gül şehinūn her gice kıлмаğa münir
Lāle şem‘ini yaķar nergis-i zerrīne legen
15. Ka‘r-ı baḥr olalı lü’lü’-i şehābıla zemīn
Kūhuñ oldı kemeri lāleyile kān-ı Yemen
Söze bülbül uzadup dil neçün olmaya Kelīm
Oldı gül nār-ı kabes vādī-yi gülşen Eymen
Yazduğı sebz ḥarīre ḥaṭ-ı reyḥān bu-durur
Tā zarar kılmaya nergis gözi kılduğı fiten
18. Şubh-dem bu gazeli bülbül-i şūrīde güle
Derdile okurudı dutmuşıdum gūşumı ben
İy semen-‘arız u nesrīn-beden ü gonce-dehen
Boyuñuñ nārveni⁴⁹ bendesidür serv-i çemen
- 12^b Bülbül-i dil yüzüñüñ gülşeni vaşfin dimege
Uzadur biñ dili bir demde nitekim süsen
21. Bāddan sünbülünü çünki perīşān gördüm
Gül gibi çāk iderem gayret idüp pīrāhen
‘Anberīn ḥālūñ esīri olalı ‘ışk oduna
‘Ūd gibi yaķıuram iy kāfür-beden
Kışver-i ḥüsnde meh-rūlar üküşdür gerçi
Kamudan vech-i laṭfūñi görürem aḥsen
24. Çikeriseñ beni katl itmege şemşīr-i cefā
Baş koyup pāyuña ḥükmüñe tutaram gerden
Yüzüñüñ māhına mihrüm daḥı efvün olur
Dürlü dürlü baña senden niçekim ire miḥen
Göñlüñi nerm kaçan ide gözüm yaşıyla
Her kaçan şu verile saḥt-ter olur āhen

⁴⁸ Yazmada *müşg-i Ḥoten* biçiminde yazılmıştır.

⁴⁹ Yazmada *nāreven* biçiminde yazılmıştır.

27. Nitekim şem^c-i zübān-çerb saña sūzumıla⁵⁰
Dilerem derd-i dili bir gice kılam rüşen
Mıhr idüp zerreñe iy mäh derümden gelseñ
Güniden görmeye gün diyü yaparam revzen
Yardı hancer-i gamzeñ yüregümi nitekim
Düşmenüñ sinesini tığ-i şeh-i kalb-şiken
30. Dāver-i dīn-i ‘Arab hākīm-i iklīm-i ‘Acem
Husrev-i rüy-i zemīn pādīşeh-i devr-i zemen
Hān Muhammed şeh-i gāzī şeref-i devlet ü dīn
‘Ālim-i ‘ilm-i ‘alī cāmi^c-i ahlāk-ı ḥasen
Leşkeriyile gāzā eylemege eylese ‘azm
Yāver ü rehberidür ‘avn-i Hūdā-yı zū'l-men
33. Kılıcı ābı vü ciddi güneşi sa‘iyiyle
Hurrem ü sebz-durur memleket ü farz u sünen
Tāyir-i ‘arş-nişīmen ki anuñ himmetidür
Oldı aña çeşme-i mihr āb u kevākib erzen
Rüstem-i luḫfı cihān Zālına itseydi meded
Nīm rüzına bahāruñ yürimezdi Behmen
- 13^a 36. Pertev-i berç-ı cürāzıla qarīn olurısa
Mişl-i hürşīd-i semā rüşen ola kalb-i miḥen
İy ser-efrāz-ı cihān oldı bugün valfuñda
Fehm ḫayrān u ḫred ‘āciz ü diller elken
Sūsen-i ḫançerüñi düşde ḫayāl eylerise
Başın öñüñde benefşe gibi görür düşmen
39. Gūy-ı iqbāli urup ilteli meydān serine
Düşmenüñ ḫaddı dü-tā oldı nitekim miḥcen
Tire ḫalurdı ebed çeşme-i hürşīd-i semā
Nūr-ı rāyuñdan eger olmasaydı rüşen
Nāmuñı zıkr ideli menber üzerinde ḫaḫīb
Yıḫıluban yaḫılur oldı ḫamu deyr ü veşen
42. Cümle ‘ālem dil olurısa kemālūñe senüñ
Diyemez biñde birin niçe kılam valfuñı ben
Tığ-ı Hindüñi Hıḫā şāhı eger görürise
Ola pīşānisi çīn çīn nitekim rüy-i micen
Husrevā hāk-i rehūñçün⁵¹ ki anuñ gerdine
İremez yillerile yilerise mişk-i Hōten
45. ‘Ömri oldukça başı üzre eger dönerise
Görmeye şırde ‘İşḫīye bedel çerḫ-i kühen
Terbiyet bulalı ‘avnuñıla şı‘rüm bahrı
Şadef-i ḫab^cda perverde ider dürr-i ‘Aden

⁵⁰ Yazmada *sūzumula* biçiminde yazılmıştır.

⁵¹ Yazmada *hāk-i rehūñçün* biçiminde yazılmıştır.

Kiŝ-i Bahreyni eger cāyizeyiçün vireler
 ‘Ārif önünde degül dürr-i semīnūme semen

48. Niçe kim bād-ı bahāruñ dem-i cān-bağşısıyla
 Rüy-ı dildār gibi ola müzeyyen gülşen
 Gülşen-i devlet ü ‘ömrüñi Hüdā taze dutup
 Eylesün rüzuñı sa‘d ü tapuñı sağ u esen

12

Mef‘ülü Fā‘ilātün Mef‘ülü Fā‘ilātün
 İy sāye-i sa‘ādet hürşid-i çerh-i devlet
 Şānuñda oldı münzel āyāt-ı fetḥ u nuşret
 Ceyş-i zafer-gulāmuñ her kişvere k’ider ‘azm
 Hem-reh yanınca nuşret rehber önünce fırsat

13^b

3. Luţfuñ hazinesinden oldı ‘aṭā vü ihsān
 Hürşide efser-i zer gerdūna sebz hil‘at
 Mihrile mihr yüzün hāk-i derüñe sürdi
 Andan durur ki görmez hiç ihtirāk u ric‘at
 Taqvīme ḥalk muhtāc olmazdı her ser-i sāl
 Tutsa ṭabī‘atuñdan seyyāre istikāmet
6. Tapuñladur beķası ‘ālemde şahlıguñ
 Nite k’olur heyülāyıla beķā-yı şuret
 Kānūñı her şifānuñ göründi mantıķuñda
 Cārī kelāmuñıla olalı ‘ayn-ı ḥikmet
 Zülmüñ zaḥīresinden bulmağičün necātı
 Hōrezme tuḥfe olsun ‘adlūñe kıl işāret
9. Muḥkem fūrū‘uñıla sulṭānlıguñ uşılı
 Bāğ-ı cihānda şābit ol iy dirāḥt-ı devlet
 Bāda vireli küfrüñ hākini nār-ı ḳahruñ
 İslām kişverine saçıldı āb-ı raḥmet
 Rüz-ı vegāda dir‘uñ āyīnesine baķar
 Çünkim zafer ‘arūsı gendüye vire zīnet
12. Görsün seni cihānda her kim dilerse göre
 Hürşid-i Müşterī-fer Mirrīḥ-i Zühre-‘işret
 Gerdün gibi yüceldi rüz u şeb işigüñde
 Çenber idüp bilini her kim ki kıldı ḥıdmet
 Lāzım ‘adūña ğuşşa saña niteki şādī
 Her gişinüñ naşībi virildi rüz-ı kısmet
15. Dilgīr ḳaşrı dehrüñ varurıdı ḥarāba
 Bennāsı luţfuñuñ ger kılmadı meremmet
 Nīzeñ başında gördi başın niteki perçem
 Saña muķābil olup ol kim dilerdi rif‘at
 Ḥazmuñ şebātı önünde iy gāzī-yi girān-gürz
 Kūh-ı ḳavī teḥammül ṭab‘ında var ḥıffet

18. Sen ƙal cihānda bākī kim göçi düşmenüñüñ
Dār-ı beƙādan itdi süy-ı fenāya riħlet
Gerçi ‘azīz-durur mılr-ı felekte hürşīd
Sürür zelīl olup ħāk-i derüñe ceħet

13

Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

14^a

- Kimse bilmez dehānuñı meger ol
‘Ālimü'l-ğaybi kāşifü'l-esrār⁵²
Çıkarursañ zekāt-ı ħüsnüñi
Ben faƙīri unutmağıl zīnhār
3. İtleriñile müfteħir olalı
Şoħbetinden raƙībüñ itdüm ‘ār
Şermesār oldı mihr-i rüyuñdan
Āsumānda meh-i dü penc ü çehār
Ölürisem ğamuñla dirileyin
Ƙabrümüñ üzerine eyle güzār
6. Diseler ğonce ağzuña beñzer
Yok yire ƙılma ħiç göñlüñi dār
Kīmyā-yı sa‘ādet ister-iseñ
Vird idin medħ-i şāhı leyl ü nehār
Şāh-ı ƙışver-ğüşāy u ‘ālem-ğīr
Māh-ı sa‘d-aħter ü sa‘ādet-yār
9. Āfitāb-ı semā-yı ‘izz ü celāl
Ĥān Muħammed şeh-i bülend-tebār
Ĥādimi dergeh-i bülendiniñ
Oldı ħāmillerine ‘arşuñ cār
Yüz sürisin ayağı toprağına
Her kim isterse ola ber-ħürdār
12. Çārsūsında rüz-ı heycānuñ⁵³
Germ ider tiğ-ı güheri bāzār
Sensin ol Ĥaydar-ı Nebī ki olur
Kārzāruñda kār-ı Rüstem zār
Şāhne-i zulmı eyledi iħrāc
‘Adlüñ olalıdan emīn-i diyār
15. Ĥimmetüñ şāh-bāzı pāyında
Oldı zengüle ƙubbe-i devvār
Görmemişdür cihān senüñ ğibi
Şīr-dil bebr-ceng ü nemr-şikār

⁵² Bu şiirin baş kısmı eksiktir.

⁵³ Yazmada *rüz-ı ħicānuñ* biçiminde yazılmıştır.

14^b

- Rüz-ı heycā⁵⁴ cüdāzuñı görsün ?
Kim ki görmedi āb-ı āteş-bār
18. Oğul u kızıla gelüp şehir
Kapıña oldılar ‘abīd ü cüvār
Bāğ-ı cānda şenā gülin bitürür
Ebr-i cüduñdan irişen midrār
İki bendeñ-durur siyāh u sifīd
Rüz u şeb işigüñde hıdmetkār
21. Heybetüñ rezm-rüz düşmenüñüñ
Eyledi miğferin serinde hımār
Hāğduğına Muḥammedüñ her şey
Kıldı ikrār terk idüp inkār
Luṭfuñuñ būyı fāyızü'l-ervāh
Tıguñuñ nāmı kātı‘u'l-a‘mār
24. Kadrüñ önünde āsumān bī-ḳadr
Keffüñ önünde bahr bī-miḳdār
Yidi kişver senüñ-durur diyü
Kıldılar şāhlar ḳamu ikrār
Ḳılmağičün cihānı Hāğ ma‘mūr
‘Adlüñi eylemiş-durur mi‘mār
27. Himmetüñe şecā‘atıla kerem
İki cāme-durur şicār u dişār
Ḳusrevā kemterin kuluñ ‘İşḳī
Rüz u şeb medḫüñi ider tekrār
Niçekim def‘ idüp belā-yı deyi
Cennet-āsā ḳıla cihānı bahār
30. ‘Ömrüñi devletile rüz-be-rüz
Ḳılsun efzün hemişe Ḳālik-ı bār

14

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün
Mesīh-āsā girtü bād-ı şabā ḫōş rüḫ-perverdür
Ṭolu şun luṭf ḳıl sākī evān-ı ‘İş-i sāğardur
Ne efsün okudı yā Rab bahāruñ siḫr-sāzı kim
Havānuñ mağzı müşğındür zemīnün ḫāki ‘anberdür⁵⁵

15

Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün

15^a

Lafz-ı selīs ü ma‘nī-yi ḫübıla ter sözüñ
Şirīn ü cerbdür nitekim rüğan u ‘asel⁵⁶

⁵⁴ Yazmada *Rüz-ı hīcā* biçiminde yazılmıştır.

⁵⁵ Bu beyitten sonra yaprak atlanmış, şiirin devamı yok.

⁵⁶ Bu beyitten önce yaprak atlanmış, şiirin baş kısmı eksik.

Gerçi ki öykünüp diyeler çok nazîreyi
Lâkin bir olmasa şekerî şerbetile hâl

3. İy gâziler şihenşehi niçeki gâziler
Küffâr leşkerin yıqalar alalar nefel
Baht-ı bülend-pâyuña yitişmesün gezend⁵⁷
İqbâl-i tiz kâmuña görünmesün rehel
Olsun sa'îd 'îd-i hümâyün-ı ferruğuñ
Bünyâd-ı kaşır-ı 'ömrüñe irişmesün hâlel

16

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün
Felekde husrev-i seyyâre yaqdı çünki sirâc
Mübeddel oldı sa'âdet şabâhına şeb-i dâc

Görüp zamâne-i pür-ğam anı nişâtından
Şanem cemâli gibi oldı hurrem ü vehhâc

3. Likâ-yı şubh u şafâ-yı bahârıla oldı
Türâb gâliye-şab^c u şabâ mesîh-mîzâc
Bir 'tidâl irişdi hevâya kim mürde
Hayât-ı tâze bulur zerrece irerse 'ilâc
Zemîn ne sırrı ki reyhân hatıla yazmışıdı
Zamâne 'âlemi kıldı kâmusın istihrâc
6. Şehâb giryede Ya'kûba oldı çün hem-tâ
'Aceb mi Yüsufa beñzerse gonce-i gannâc
Utandurur çemen içre serây-ı Bârbedi⁵⁸
Nevâ-yı bülbül ü kumrî vü tütî vü dürrâc
Cihân dimâğını buy-ı 'abîrile pür ider
Esüp şimâl-i şeherde kaçan tağıla 'acâc
9. Oturdı Cem gibi nergis elinde zerrîn câm
Bezendi key gibi lâle başında la'fîn tâc
Benefşe zülfine çiğdem muqayyed olduğı bu
Diler hazîn dilini bir dem eyleye ibhâc
Semen bisât-ı çemende meşelde beñzer aña
Ki ata sebz harîr üzre penbeyi hallâc
- 15^b 12. Şanurdu şâh-ı şanavberde 'ankebütü gören
Ki yaydı mi'cer-i gül'çün dükânını nessâc
Döker şükûfe diremler mübârek olsun dir
Çemen zemîne bağışlayalı yeşil devvâc
Kaçardı niteki ism-i Hudâydân şeytân
İşitse bang-i hezârî çemende zâğ-ı simâc

⁵⁷ Yazmada *güzend* biçiminde yazılmıştır.

⁵⁸ Yazmada *sirây-ı Bârbedi* biçiminde yazılmıştır.

15. Seherde süsen-i âzâdeye didi gonce
Uzat dilüñi du'aya benüm gibi ağız aç
Devām devlet-i medhın okıgıl ol hānuñ
Ki oldı hāk-i rehi fark-ı Hüsrev ü Ceme tāt
Hasan-ḥilāl ü 'Alī-cür'et ü Kelīm-kelām
Hüseyn-siret ü Ahmed-dem ü Mesīh-nitāh
18. Cemāl-i devlet ü dīn Hān Muḥammed İbn-i Murād
Ki bende-i derine şāhlar-durur muhtāc
Cemāliyle cihān hurrem olur anuñ' için
Mezīd-i 'ömrine rāğīb-durur kamu efvāc
Şehāb-ı luḫfina bir laḫza ger muşāhib ola
Ḥalāvetile döne çeşme-i ḫayāta ücāc
21. Tavāf ider dil ü cāndan kapusın ehl-i lafā
Müdām nite-ki her sāl Ka'beyi ḫuccāc
Taḫakküm eyleye bīşe içinde şīr-i nere
Eger yürürise şāhrā-yı luḫfi içre ni'āc
Taḫayyürile ḫalana zālālet içinde
Zamīr-i şems ziyāsıyla bulunur minhāc
24. Olursa āhen ü elmāsdan ḫişār-ı 'adū
Çün irişe ḡazabı sengi uşana mişl-i züccāc
İrişe kem ḫulınuñ ḫükmi Rūs u İflāḫa
Götüre getüre boynına heft sāle ḫarāc
Terāne-gūyı çün alır eline mizheri
Edā-yı ḫübıla her dem bu şīri ider izcāc⁵⁹

"POEMS OF AŞKİ"

Abstract

We have no sufficient information about the life of Aşkî lived during Murad II and Fatih and his sixteen kasidas are examined in the present article. In the Ottoman sources only the diwan of Aşkî was mentioned. However it has been realized later that he had a masnawi titled "Heft Peyker" translated from Nizâmî's work apart from his diwan. It is asserted so far that in his diwan there were only gazels however other poems which this article is based on were not mentioned or published before. It is stated in most of the biographical memoirs that Aşkî's poems did not introduce new images or originality however same sources indicated that he was one of the popular poets of his era. The subjects of the poems are mentioned on justice, generosity, courage, and ethic values of Fatih and Fatih is also compared with Persian Sultans and heroes. The aforementioned poems are also important for reflecting of the effects of the Persian culture on the Classical Turkish Poetry in the 15th Century.

Keywords

Aşkî, manzume, kaside, Fatih, Şair.

⁵⁹ Bu yapraktan sonra başka bir eser başlıyor, şiirin devamı yok.

